

Tematyka projektu obejmuje rekonstrukcję relacji w trójkącie Stany Zjednoczone-Iran-Polska w czasie napiętych stosunków politycznych między Waszyngtonem a Teheranem w latach 1979-1989. Celem jest zbadanie trzech zasadniczych kwestii: poszerzenie wiedzy na temat relacji USA-Iran, ich wpływu na zmiany dokonujące się w Iranie, a przede wszystkim recepcja stosunków amerykańsko-irańskich w Polsce, zarówno na polu polityki zagranicznej (działania władz komunistycznych na arenie międzynarodowej), jak i w polityce wewnętrznej (oddziaływanie na polską opinię publiczną). Zaostrzenie relacji Waszyngtonu i Teheranu (1979-1989) było już analizowane przez wielu naukowców, zwłaszcza amerykańskich, którzy dzięki łatwemu dostępowi do źródeł, mają pierwszeństwo w tworzeniu rozpraw naukowych w tej dziedzinie. Natomiast wciąż niezbadanym naukowo zagadnieniem jest podejście władz PRL do polityki USA wobec rewolucji islamskiej, kryzysu zakładników amerykańskich w Teheranie, afery „Iran-Contras” i wojny irańsko-irackiej. Przybliżenie kształtowania się relacji dwustronnych Warszawy z Waszyngtonem i Teheranem na tle wymienionych kryzysów, stanowi obiekt moich badań i zapewnia osiągnięcie nowatorskiego efektu poznawczego. Realizacja zamierzonych celów pozwoli na rozszerzenie wiedzy o polityce zagranicznej realizowanej przez polskie władze komunistyczne w latach 80. XX w., zarówno w wymiarze dyplomatycznym, jak i propagandowym, a także poznanie stopnia ich niezależności od generalnej polityki bloku komunistycznego w tym czasie. Projekt pozwoli także na wyciągnięcie istotnych wniosków związanych z zagadnieniem propagandy, a zwłaszcza jej realizacji w ustroju quasi totalitarnym (państwo komunistyczne), i zbadanie wizerunku Stanów Zjednoczonych i Iranu w mediach komunistycznych, jako części szerszych działań propagandowych wymierzonych w mocarstwo zza Atlantyku, realizowanych w czasie zimnej wojny.

Projekt ma charakter interdyscyplinarny. W kontekście konfliktów amerykańsko-irańskich widzianych z perspektywy władz PRL zastanowię się nad funkcją narzędzi (wpływ, władza) i metodyką działalności politycznej, a także sięgnę po właściwości systemowej metody badawczej i zwrócę uwagę na główne etapy oraz prawidłowości przeobrażeń systemów politycznych w Warszawie i Teheranie. Ponadto, w celu rekonstrukcji historycznego znaczenia i zdeterminowania etapów kształtowania się wzajemnych kontaktów i zaznaczenia amerykańsko-irańskich politycznych i dyplomatycznych tarć, niezbędne jest wykorzystanie metodologii badań historycznych, czyli kwerendy archiwalnej i bibliotecznej, analiza krytyczna pierwotnych i wtórnych źródeł, ich opracowanie, wyciągnięcie wniosków na podstawie zebranych materiałów oraz wiedzy pozaźródłowej. Wykorzystanie informacji przekazywanych w badanym dziesięcioleciu polskiemu społeczeństwu w mediach, a także zawartych w dokumentach jawnych i tajnych, zaczerpniętych z archiwów polskich instytucji państwowych (Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Archiwum Akt Nowych, Instytutu Pamięci Narodowej) przyniesie ciekawe i nowatorskie wyniki. Dokumenty wytworzone przez władze PRL wymagają jednak konfrontacji z innymi materiałami - w tym wypadku irańskimi (Biblioteka Narodowa w Iranie odpowiedziała jednak negatywnie na zapytanie o udostępnienie archiwaliów) oraz amerykańskimi. Nieocenionym i niezbędnym źródłem dla osiągnięcia celu projektu i poznania faktycznej perspektywy trójstronnych kontaktów PRL-Iran-USA jest zbadanie archiwaliów i opracowanie literatury bibliotek prezydenckich (Jimmy Carter Presidential Library i Ronald Reagan Presidential Library). Umożliwi to udzielenie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób Stany Zjednoczone postrzegały działalność dyplomacji PRL i jaki był jej rzeczywisty wpływ na kształtowanie się relacji amerykańsko-irańskich.

Realizacja projektu pozwoli więc na zrekonstruowanie kilku równoległych procesów – kształtowania się dwustronnych kontaktów USA i Iranu, stosunku ówczesnej polskiej dyplomacji do relacji amerykańsko-irańskich oraz kształtowania opinii publicznej i kierowania społecznym odbiorem polityki USA wobec zmieniającej się sytuacji w Iranie, ale także stosunków polsko-irańskich. Ponadto, analiza mechanizmów relacji Waszyngtonu i Teheranu w czasach PRL, może być podpowiedzią dla teraźniejszych działań w sferze polityki zagranicznej dla obecnych polskich władz. Nie można bowiem zapomnieć o roli odgrywanej przez Iran i Stany Zjednoczone dzisiaj. Polityczni i ekonomiczni liderzy w swoich rejonach geograficznych, kształtują także gospodarczą i dyplomatyczną wizję świata. Oczy komentatorów politycznych są wciąż zwrócone w kierunku stosunków Waszyngton-Teheran, a od ostatecznego unormowania zależy bezpieczeństwo ekonomiczne i polityczne świata. Warto zatem zbadać historyczne relacje łączące te kraje, wyciągnąć wnioski z przeszłych działań i nakreślić plan działania na przyszłość.